

Lliçó inaugural

Esport i educació a Vic

JOSEP CASANOVAS I PRAT

L'estudi i la investigació sobre l'esport han estat pràcticament absents de les universitats catalanes fins fa pocs anys. L'existència de nombrosos prejudicis sobre l'escassa utilitat educativa de l'esport, el fet de funcionar com un instrument d'alienació ideològica de les masses populars o algunes consideracions referents a la seva poca importància social, han allunyat l'interès per l'esport de bona part del professorat universitari. Tot i les dificultats, a Catalunya l'esport s'ha integrat progressivament a la Universitat en un procés molt recent, que formalment gairebé va acabar el curs passat, 2001-2002, quan la llicenciatura en Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (CAFE) va deixar de ser exclusiva d'un centre acadèmic amb unes característiques especials com és l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC), de Barcelona i Lleida, per introduir-se en altres centres d'ensenyament superior com la mateixa Universitat de Vic o la Universitat Ramon Llull. La plena integració de l'esport dins de la Universitat, però, culminarà quan aquesta activitat i el seu estudi deixin de ser considerats una cosa atípica, molt diferenciada de la resta d'especialitats universitàries. El fet que la lliçó inaugural de la Universitat de Vic del curs 2002-2003 tracti per primera vegada sobre l'esport i la seva història, és un pas més per aconseguir la plena normalitat universitària dels estudis i la investigació sobre l'esport.

L'esport ha tingut des de sempre una estreta relació amb l'educació, encara de vegades se l'hagi considerat una activitat complementària i, fins i tot, al marge de l'educació física. La desmesurada atenció cap als aspectes competitius de l'esport, amb què ens bombardegen els mitjans de comunicació, ha fet oblidar sovint l'antiga relació entre l'esport i la formació. No obstant això, en els seus orígens al segle XIX, l'esport modern es va gestar en institucions educatives, les *Public Schools* d'Anglaterra. Unes escoles que utilitzaven les pràctiques esportives com un element més de la formació dels alumnes per completar els ensenyaments teòrics de les classes. Un personatge destacat en el món de l'esport com Pierre de Coubertin, l'impulsor dels Jocs Olímpics moderns, admirava la inclusió de l'esport en les escoles angleses fins a l'extrem de creure que la superioritat mundial de la Gran Bretanya victoriana era deguda al seu particular sistema educatiu, menys tradicional que l'existent a la seva França natal. Per a Coubertin, l'esport era un element educatiu de primer ordre.¹

1. L'obra escrita de Pierre de Coubertin és molt extensa, en català Eumo Editorial publicarà en un futur immediat, dins de la seva col·lecció Textos Pedagògics, el seu llibre *Leçons de Pédagogie Sportive*. Publicat per primera vegada a Lausana el 1921.

La posterior professionalització de l'esport i la seva conversió en un espectacle de masses no han impedit que en l'actualitat les activitats esportives encara conservin un potencial educatiu important, destinat especialment als infants i els joves en edat escolar, que practiquen esport dins del seu horari d'educació física, però especialment com a activitat extraescolar.

En la història de l'esport a Catalunya, Vic és una ciutat que destaca per la importància que ha tingut l'esport com a element formatiu.² A Vic, l'esport com a espectacle o com a simple activitat de lleure també hi han estat presents, però en comparació amb altres poblacions catalanes, des de la introducció de l'esport a Vic fins a l'actualitat, el pes que s'ha donat als elements educatius de l'esport i el seu caràcter formatiu han estat molt grans. La tendència a promoure els aspectes formatius de l'esport a Vic converteixen aquesta ciutat en un bon exemple per conèixer les relacions entre esport i educació. En tractar el cas de Vic no pretenc fer un localisme complaent, sinó redescobrir el vessant formatiu que l'esport ha tingut en la seva història, una qüestió que sovint tothom oblida, però que per a la Universitat de Vic té una gran transcendència a causa de les titulacions relacionades amb l'esport que ha començat a oferir en els darrers anys: el curs 2000-2001 la diplomatura de Mestre especialista en Educació Física (MEF) i, el curs següent, el títol de llicenciat en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport (CAFE).

A principis del segle XX va aparèixer el primer grup important de periodistes esportius a Catalunya,³ entre els quals destaca la figura de Josep Elias i Juncosa, conegut amb el pseudònim de Corredisses, per la seva activitat de difusió de l'esport en general, però sobretot com a precursor de l'olimpisme a Catalunya.⁴ Va ser el mateix Josep Elias i Juncosa qui el 1920, a la ciutat belga d'Anvers, va presentar personalment a Pierre de Coubertin, en aquells moments president del Comitè Olímpic Internacional (COI), la petició d'organitzar els Jocs Olímpics de 1924 a Barcelona. Aquella candidatura no va ser escollida, era la primera vegada que Barcelona demanava organitzar uns Jocs Olímpics. Després de dos intents més, que també van fracassar, finalment el 1992 Barcelona va ser la seu dels Jocs Olímpics. Josep Elias i Juncosa va ser una de les persones que va despertar primer la vocació olímpica de la ciutat de Barcelona.

Si m'entretinc a presentar mínimament Josep Elias i Juncosa és perquè, en uns moments en què es començava a difondre l'esport a nivell popular a Vic, ell pensava que en aquesta ciutat hi tindria fonamentalment un paper formatiu. L'any 1922 Josep Elias i Juncosa va fer una conferència al Temple Romà de Vic, era un acte més dins de la seva ingent tasca de difusió de l'esport i l'olimpisme a Catalunya. En la seva conferència, Josep Elias i Juncosa va presentar l'esport com una gran solució per als múltiples problemes de la joventut de ciutats com Vic, en base a les possibilitats formatives i morals de l'esport. Així, afirmava literalment que: *En poblacions de vida relativament tranquil·la, on no se senten fortament els furients batecs de la vida moderna, i per consegüent el factor temps*

2. La idea del caràcter formatiu de l'esport a Vic ja la vaig argumentar en part a CASANOVAS i PRAT, Josep. «L'esport a Vic. De símbol elitista a pràctica formativa». *Plecs*, núm. 92, abril 2001, ps. 48-51.

3. PUJADAS, Xavier; SANTACANA, Carles. *L'esport és notícia. Història de la premsa esportiva a Catalunya (1880-1992)*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1997.

4. ELIAS i CAMPINS, Raimon. *Josep Elias i Juncosa «Corredisses». Un precursor de l'Olimpisme Català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1992.

*abunda bastant, és on el jovent ha d'ésser encarrilat, no sols a cercar un honrat esbargiment, sinó un útil empleu del temps pel seu enfortiment físic, fent-se així capaç de les majors empreses en tots els ordres de la moderna activitat.*⁵

Les paraules de Josep Elias i Juncosa van ser recollides en el número 1 de la revista esportiva de l'Esbarjo Marià, una de les primeres entitats esportives populars de la ciutat. Fins a la seva creació l'any 1913, l'esport modern a Vic havia estat una activitat practicada exclusivament per una minoria benestant. A part d'uns pocs estrangers establerts a la ciutat, els introductors de l'esport a Vic van ser uns representants locals de la moderna societat industrial. Eren personatges que admiraven el progrés tecnològic; per això, atrets per un enginy com la bicicleta, el primer esport modern que es va implantar a Vic va ser el ciclisme, amb la creació el 1889 del Veloz Club Vicense. En els inicis, l'esport modern a Vic era utilitzat com un signe de distinció social per l'elit local, a través primer del ciclisme i a continuació dels tennis, dos esports que la immensa majoria de la població no va poder practicar fins uns quants anys més tard per falta de possibilitats materials. Paral·lelament, una minoria il·lustrada, més com a forma de coneixement del territori i l'art que de simple distracció, iniciava l'excursionisme científic a la ciutat de Vic amb la creació, el 1911, del Centre Excursionista de Vic, presidit per l'arqueòleg i historiador mossèn Josep Gudiol i Cunill.⁶

El potencial educatiu de l'esport només es va començar a contemplar seriosament a Vic quan, durant les primeres dècades del segle XX, es va iniciar la difusió de l'esport entre la població i aquest va deixar de ser un fenomen minoritari. L'atracció que oferia entre la població l'esport en general, i el futbol en particular, va ser utilitzada per alguns sectors eclesiàstics per apartar els joves d'altres activitats d'oci considerades poc edificants per l'estricta moral catòlica del moment, com els jocs de cartes o els balls. Davant el que consideraven l'ambient insalubre de cafès i tavernes, es presentaven els beneficis de l'esport per a la salut: era l'oposició del vici i la virtut. En una ciutat com Vic l'església catòlica, que ha exercit una important influència al llarg dels anys, no va desestimar les possibilitats educatives de l'esport i, atenta als canvis socials, tan aviat com l'esport començava a introduir-se entre la població, el va utilitzar com un instrument moralitzador, i per tant formatiu, de la joventut.

Com ja he dit, el 1913 es va crear, sota tutela eclesiàstica, l'Esbarjo Marià.⁷ Tot i tenir una secció de tennis que conservava un cert grau d'elitisme, l'Esbarjo Marià va ser la primera entitat esportiva de Vic que va tenir un caire popular gràcies a la creació d'una secció de futbol, que va formar el primer equip de futbol institucionalment organitzat de la ciutat: el Marià-Ausa.

L'Esbarjo Marià utilitzava l'esport com un complement a la tasca evangelitzadora del bisbat de Vic. Era concebut com un àmbit d'oci on es podia conrear la formació física i difondre la moral religiosa entre la joventut. La jerarquia eclesiàstica li va donar ple suport; el bisbe Josep To-

5. *L'Esbarjo Mairà. Revista Esportiva*. agost 1922, núm. 1.

6. SUNYOL, Joan; MASFERRER, Ramon. «75 anys d'excursionisme vigatà 1911-1986». Dins la revista *Vic*, 1986, sense paginar.

7. PONCE, Santi. *Club Tennis Vic 1948-1998. 50 anys d'història*. Vic: Club Tennis Vic, 1998, ps.13-19. PONCE, S.; CABALLÉ, A.; VIVET, J.M. *La Unió Esportiva de Vic. El club de futbol de la ciutat (1913-1999)*. Lleida: Pagès Editors, 2002, ps. 21-28.

rras i Bages va presidir la inauguració del camp de l'Esbarjo Marià l'any 1914, va col·laborar econòmicament en la seva construcció i, cada any per la festa major, presenciava la primera part del partit de futbol que s'organitzava en honor del patró de la ciutat. L'equip de futbol Marià-Ausa va viure el seu moment més àlgid durant els anys 20 del segle passat gràcies, en bona part, a la rivalitat generada amb la creació del Vic Futbol Club l'any 1922, una entitat esportiva sense cap dependència religiosa. La polarització de la societat vigatana entre un equip amb aires clericals i un altre amb resonàncies més liberals va convertir la gran rivalitat entre els dos equips de la ciutat en un fenomen social que, com se sol dir, anava més enllà del terreny estrictament esportiu.

Amb el desenvolupament del futbol com a espectacle de masses, l'Esbarjo Marià es va apartar dels seus principis fundacionals que contemplaven l'esport com un element formatiu. A finals dels anys vint i principis dels trenta, una altra entitat promoguda per l'Església, els Estanislaus, va rellevar a Vic l'Esbarjo Marià en la seva missió educadora a través de l'esport i com a complement de la formació catequètica. El principal esport que van difondre els Estanislaus no va ser, evidentment, el futbol, sinó l'atletisme, un esport de base per als altres, amb una imatge de promoció de l'educació física més gran. L'atletisme es va erigir, a partir d'aleshores i durant molts anys, en l'esport educatiu per excel·lència de la ciutat, mentre que el futbol s'havia encaminat irreversiblement cap a la competició i l'esport espectacle.

Els orígens del Club Atlètic Vic estan estretament lligats als Estanislaus. El 1929, un grup de joves van formar, dins d'aquesta congregació religiosa, un equip atlètic, en part sota l'impuls de les gestes esportives dels darrers Jocs Olímpics realitzats el 1928 a Amsterdam. El 1930 ja disposaven d'una pista d'atletisme al voltant del camp de futbol que tenien els Estanislaus al carrer de Sant Pere, destruïda el 1937, en plena Guerra Civil, per dedicar-la a camp de conreu. En relació amb els Estanislaus es va desenvolupar la Federació de Joves Cristians (FJC), un moviment de joventuts catòliques nascut el 1931, que amb un esperit de modernitat i una ideologia catalanista va impulsar l'esport en la formació dels joves. Les secció esportiva més dinàmica de la Federació de Joves Cristians de Vic va ser la d'atletisme, creada el 1932 a partir dels atletes iniciats als Estanislaus, i que el 1936 van vèncer al Campionat de Catalunya d'atletisme. Els joves fejecistes de Vic també van practicar la gimnàstica i altres esports com el futbol, l'excursionisme i el bàsquet.

Dins del grup impulsor de l'atletisme a Vic destacava Josep M. Pallàs i Franquesa (1915-1952), primer president de l'atletisme local, que va morir sobtadament de jove i que dona nom a les actuals pistes municipals d'atletisme. Molt menys recordada és la figura del doctor Esteve Orriols (1891-1968), el director dels Estanislaus, molt important en la història de l'esport i la seva relació amb l'educació a Vic, perquè va ser la persona a Catalunya que, des d'una perspectiva eclesiàstica, va bastir un discurs teòric més elaborat sobre la importància educativa i moral de l'esport. Amb la seva manera d'entendre l'esport, Esteve Orriols va vetllar per donar a l'atletisme vigatà un vessant formatiu especialment marcat. En un article aparegut arran de la seva mort, l'autor destacava que Esteve Orriols estava convençut de l'«eficàcia formativa» de l'atletisme i de ser el «director espiritual de l'atletisme vigatà».⁸

8. Jofré. «En la mort del Dr. Esteve Orriols i Marquès». *Boletín Atlético*, setembre 1968, núm. 232.

El 1951, el doctor Esteve Orriols va publicar el llibre titulat *El deporte a la luz de la verdad moral*.⁹ Aquesta obra recollia els coneixements i les reflexions d'Esteve Orriols sobre les qualitats i els defectes que pensava que tenia l'esport. El bisbe de Vic, Joan Perelló, en va escriure el pròleg, en el qual, entre altres coses, recomanava la lectura del llibre als educadors de la joventut. Aquest llibre és una de les poques obres que hi ha a la Catalunya d'aquella època de reflexió i opinió sobre l'esport, més que de simple descripció de les seves característiques i normatives. Escrit en forma de manual, l'autor respon a una multitud de preguntes que ell mateix es formula sobre els més diversos aspectes de l'esport. Destaca el fet que hi tracta alguns aspectes moralment delicats per al catolicisme, com ara la boxa, l'esport femení o el nudisme, i sobre els quals recomana: no practicar esports de lluita, la separació de sexes i la restricció del nudisme a fins estrictament terapèutics. Com a base, el llibre es fonamenta en la creença que l'esport és una activitat formativa per als joves i moralment acceptable per l'església catòlica en bona part de les seves manifestacions.

Abans d'entrar en el període franquista cal recordar, en relació a l'esport i l'educació a Vic, que la dècada dels anys trenta, a més de la irrupció de l'atletisme com a principal activitat dirigida cap a l'educació física, va ser important per la implicació, per primera vegada, de les autoritats civils locals en la promoció de l'esport com a element formatiu. Amb l'adveniment l'any 1931 de la Segona República, hi va haver a Vic un impuls cap a la protecció i l'educació dels infants.¹⁰ Dins d'aquesta onada de promoció de l'educació en general, l'Ajuntament de Vic també es va preocupar per la cultura física dels infants en organitzar, els anys 1931 i 1932, unes colònies escolars a Torroella de Montgrí, destinades a nenes i nenes de famílies treballadores.¹¹

La realització de colònies escolars era el resultat de la influència de teories higienistes, que pretenien millorar la salut i l'alimentació dels infants de famílies obreres a través de realitzar banys de mar i excursions. Entroncaven així amb el moviment de renovació pedagògica que hi havia a Catalunya a principis del segle XX, amb figures com Pere Vergés, fundador de l'Escola del Mar, o Artur Martorell director de les colònies escolars de l'Ajuntament de Barcelona.¹² Dins d'aquest corrent de la pedagogia catalana, en relació a l'educació física, en comptes d'optar per l'esport reglamentat i competitiu, van difondre més la pràctica d'exercicis gimnàstics, els banys de mar, l'excursionisme i el joc. Les primeres colònies escolars de Vic van ser una empresa de l'Ajuntament de Vic amb el suport de la societat civil, perquè va comptar amb la col·laboració econòmica de nombroses entitats i persones. Comparativament, en aquells anys el bisbat de Vic havia fet molt més per l'esport que una institució civil com l'Ajuntament de Vic, però tot i les limitacions d'aquelles dues colònies escolars, no deixa de ser significatiu l'interès municipal per promoure la higiene i la salut dels infants de la ciutat a través de l'activitat física.

9. ORRIOLS, Esteban Dr. *El deporte a la luz de la verdad moral*. Vic: Editorial Sala, 1951, 323 pàgines.

10. TORNAFOCH, Xavier. «El primer consistori republicà i la protecció i educació dels infants: Vic, 1931-1934». *XV Jornades d'història de l'educació als Països Catalans*. Badalona, 2001, edició digital.

11. Una detallada descripció de les colònies la trobareu a *Memòria de la Colònia Escolar organitzada per l'Ajuntament de la ciutat de Vich. Any 1931*. Vic: Tipografia Balmesiana, 1931, 33 pàgines amb imatges.

12. Vegeu BANTULÀ, J. et. al. *Passat i present de l'educació física a Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1997, ps. 64-104.

A diferència del passat, el règim franquista va organitzar l'esport dins del seu aparell estatal. En els primers anys de la dictadura, el franquisme va promoure l'esport com a mitjà formació militar i d'adoctrinament ideològic.¹³ Anys després, en iniciar-se el període conegut com del *desarrollismo*, els organismes esportius del règim van promoure la difusió de l'esport entre la població a través de campanyes de màrqueting tan conegudes com la iniciada el 1967 amb el lema *Contamos contigo*, ideada els anys en què Joan Antoni Samaranch era el màxim directiu de la Delegación Nacional de Educación Física y Deportes. En aquest nou marc de la dictadura, que he resumit molt sintèticament, els falangistes del Frente de Juventudes s'ocuparen de l'educació física i l'esport. Ja que la Falange Española (FET y de las JONS) no podia intervenir directament en l'educació formal, a causa de la resistència de l'església catòlica, que controlava l'ensenyament privat, aquesta organització s'ocupava d'àmbits de l'educació no formal com l'educació física, l'esport o la *formación del espíritu nacional*.

A Vic, la tasca de promoció de l'esport entre els joves del Frente de Juventudes es va sumar a la que havien emprès organitzacions religioses abans de la guerra. En conjunt però, l'esport a Vic no es va enquadrar completament dintre el falangisme, que tot i desplegar una activitat notable i comptar amb el suport oficial del règim, no va poder controlar completament l'esport vigatà. Després de la guerra civil, a Vic l'atletisme va continuar com a principal centre d'atenció per a aquells que creien en la importància educativa de l'esport. El Frente de Juventudes de Vic va posar una atenció especial en l'atletisme, molt per sobre d'altres esports. El 1942 va organitzar un equip atlètic que va aconseguir un nivell esportiu destacat, no en va durant els anys 1943-44 era qualificat com d'avantguarda de l'atletisme local, però que es va desfer ràpidament, sense que els esforços per ressuscitar-lo donessin gaire bons resultats.¹⁴

Durant la postguerra, l'atletisme a Vic es va reorganitzar a partir del grup vinculat a la Federació de Joves Cristians dels temps de la república. Des de 1939, sota el paraigua d'una nova organització catòlica, la Joventut d'Acció Catòlica i, a partir de 1943 com a secció de la Unió Esportiva Vic, club de futbol fundat el 1943 amb la fusió dels dos equips de futbol de la ciutat, el Marià-Ausa i el Vic Futbol Club. Finalment, l'atletisme va deixar aquella entitat per constituir formalment el Club Atlètic Vic l'any 1963. Com recordava Esteve Orriols, durant la postguerra l'obra pedagògica i esportiva de l'atletisme local tenia una vitalitat especial, havia sabut captivar la simpatia de socis, autoritats locals i públic en general.¹⁵ A més de l'atletisme, el tennis taula es revelava a Vic com un esport que gaudia d'un cert aire educatiu, en comparació amb altres esports en què calia fer més ús de la força física.

En l'àmbit vigatà, l'atletisme exemplifica la tendència del món esportiu local a allunyar-se del falangisme del Frente de Juventudes, amb els seus intents d'instrumentalització política. Trobem també altres exemples que van seguir un camí paral·lel a l'atletisme, com el d'un equip de bàsquet format pel Frente de Juventudes el 1949, que el 1950 es va integrar a la Unió Esportiva Vic i

13. Vegeu PUJADAS, Xavier; SANTACANA, Carles. *Història il·lustrada de l'esport a Catalunya (1932-1975)*. Barcelona: Columna, 1995, ps. 119-217.

14. *Blasón*. Òrgan del Frente de Juventudes de Vic, 1 de maig de 1947, núm. 1, p. 10.

15. ORRIOLS, E. «¡Existencia feliz!». *Boletín Atlético*, abril- maig 1960, núm. 200, ps. 4-5.

que, després d'uns anys de ser una secció del Club Patí Vic, el 1957 fundava el Club Bàsquet Vic.¹⁶ El desenvolupament de l'escoltisme durant la postguerra a Vic, amb la creació del primer agrupament escolta el 1949, va permetre trobar una alternativa al falangisme en el camp del lleure i l'excursionisme. L'organització de l'escoltisme va ser en part una reacció a l'existència del Frente de Juventudes, era l'opció eclesiàstica i catalanista als campaments militaritzats i espanyolistes dels representants del règim franquista. D'altra banda, fora del control falangista, el 1951 es fundava el Club Patí Vic, una entitat emblemàtica per a l'esport a Vic, amb uns inicis més vinculats amb l'oci de la població i l'esport espectacle que no pas amb el vessant educatiu de l'esport.

Durant el franquisme, tot i la progressiva desvinculació orgànica de l'esport vigatà de l'Església, el bisbat de Vic va continuar la promoció de l'esport que havia portat a terme en els anys anteriors a la Guerra Civil. El bisbat de Vic va promoure la construcció d'unes instal·lacions esportives als mateixos terrenys on hi havia hagut l'Esbarjo Marià, que havien quedat lliures després de desestimar de construir-hi el Seminari Diocesà de Vic. Les instal·lacions van ser inaugurades oficialment pel bisbe de Vic, Ramon Masnou, l'11 de desembre de 1955.¹⁷ Portaven el nom d'Estadi Torras i Bages i havien de ser un complex esportiu, amb camp de futbol, pista d'atletisme i piscines. Per afrontar la seva construcció, el bisbat va promoure una mobilització ciutadana i va col·laborar en la constitució de la societat AUDESA (Auxiliar del Deporte S.A.), que va cedir les instal·lacions a l'Obra Atlètico Recreativa (OAR Vic) i a la secció d'atletisme de la Unió Esportiva Vic, amb la condició que s'hi realitzessin només activitats esportives no professionals. L'esperit educatiu i moralitzador que tenia l'esport va continuar en aquelles instal·lacions, d'una banda perquè agrupava els atletes, i de l'altra amb la intervenció de mossèn Jaume Mugosa Puig (1922-1966) en la difusió del futbol. L'OAR del bisbat de Vic va intentar organitzar lligues pròpies com en altres bisbats catalans, però no va desenvolupar gaire l'aparell competitiu i es va quedar només amb la realització d'una jornada anual de joventut en la qual es practicaven diferents esports. La primera jornada es va realitzar el 1957 a l'Estadi Torras i Bages i l'atletisme en va ser l'esport més destacat. A partir d'aquí la jornada anual es va realitzar també en altres poblacions de la comarca i s'hi van introduir altres esports.

En la relació entre esport i educació durant els anys del franquisme, cal destacar l'aparició de l'esport escolar com una novetat important. En els anys de la dictadura l'esport escolar va donar els seus primers passos d'una manera encara limitada, durant la transició i amb l'arribada d'un règim democràtic al nostre país les competicions escolars es va desenvolupar i consolidar, fins a esdevenir l'àmbit esportiu que manté més vives les connotacions educatives de l'esport. És cert que sovint molta gent confon l'esport escolar amb una competició professional, o el veu només com a simple planter de l'esport federat. També es troba a faltar un debat ampli sobre el valor educatiu de l'esport, i en canvi sovint només s'observa un interès especial per captar alumnes de les escoles per practicar les diferents modalitats esportives; però malgrat tot això, l'esport escolar és avui dia el principal reducte que manté els valors educatius de l'esport.

16. CASANOVAS, Josep; ERRA, Miquel. *El bàsquet a Vic. Esport i ciutat*. Vic: Club Bàsquet Vic, 1999, ps. 21-26.

17. En el seu discurs d'inauguració el bisbe insistia en els valors educatius de l'esport, vegeu MASNOU, Ramon. *Discurso del Estadio*, Vic: Publicaciones de la Delegación Diocesana de la OAR de Acción Católica del Obispado de Vich, 1956.

A Vic, l'esport escolar ha tingut la seva importància no tant pels resultats en les competicions, sinó més aviat per l'abast de la seva organització i la seva extensió. Tot i la influència de la tradició formativa i moral que l'Església va tenir en l'esport a Vic, l'esport escolar es va organitzar en els centres educatius al marge del Bisbat. Tot i la intervenció de les delegacions esportives estatals a Vic, l'esport escolar va tenir una dimensió local, en el sentit que les estructures organitzatives de les competicions escolars van ser impulsades des de l'administració local i s'han d'analitzar en funció de les particularitats del municipi.

Els primers a preocupar-se obertament per l'esport escolar van ser els membres de la secció atlètica de la Unió Esportiva de Vic, amb l'organització dels primers campionats escolars d'atletisme l'any 1953. Els atletes vigatans defensaven la implantació de l'esport entre els escolars des de la base d'entitats esportives, només amb el suport de l'Ajuntament de la ciutat, en comptes de fer-ho des de dalt de les organitzacions esportives del règim franquista, controlades pels falangistes.¹⁸ L'atletisme, però, no es va consolidar del tot dins de les escoles i es va trobar superat anys després pel bàsquet. Després d'algunes competicions escolars de bàsquet prèvies, fins al 1965 no es van començar d'organitzar seriosament campionats escolars de minibàsquet, que donarien el seu fruit a la dècada dels vuitanta amb una gran difusió del bàsquet dintre dels centres educatius de Vic. Els inicis de l'esport escolar van ser, però, dificultosos, tal com ho demostra el fet que, davant la impossibilitat de tirar endavant uns jocs esportius escolars de Vic per la falta de monitors esportius i per la poca introducció en general de l'esport als centres educatius, la delegació local d'Educación Física i Deportes es conformava amb l'organització, a partir de 1963, d'unes jornades anuals d'introducció a l'esport, coincidint amb la setmana de joventut que hi havia amb motiu de la festivitat de Sant Ferran, a qui consideraven el patró de la joventut espanyola.

La formació d'una estructura municipal per organitzar campionats escolars, que més endavant va prendre una dimensió comarcal, va ser un factor determinant per impulsar l'esport escolar. A Vic des de 1965 existia formalment la Junta Local d'Esports, a partir de la qual el 1973 es va crear el Patronat Municipal d'Esports que, segons els seus estatuts, tenia com a principal missió fomentar l'esport escolar.¹⁹ La formació del Patronat Municipal d'Esports va suposar un impuls a l'esport local en general, es va constituir el mateix any que s'inaugurava el primer pavelló esportiu de Vic, un equipament llargament reivindicat des de feia anys a causa del rigor climatològic de la ciutat. El Patronat Municipal d'Esports va gestionar fonamentalment les instal·lacions esportives municipals, però també va intervenir en l'organització de l'esport escolar en promoure l'any 1978 la creació de l'Assemblea Comarcal de l'Esport Escolar, l'organisme que tenia com a finalitat l'organització, planificació i execució de l'esport en els centres d'ensenyament. En el període de constitució d'aquestes dos organismes, moltes escoles de Vic van començar a construir pistes poliesportives per resoldre la seva manca d'equipaments esportius adequats, fet que demostra l'interès que es des-

18. Vegeu l'entrevista a l'alcalde de Vic, Josep M. Costa Velasco, signada per Joan Freixenet al *Boletín Atlético*, novembre-desembre de 1956, núm. 159-160.

19. Institut Municipal d'Esports. «Estatutos del Patronato Municipal de Deportes de Vic», diu textualment «Su principal misión será encauzar y fomentar el deporte escolar y aficionado».

pertava en els centres educatius per l'esport escolar.²⁰ Així doncs, a més de l'existència d'uns organismes locals i comarcals destinats a dirigir l'esport escolar, també cal considerar la resposta positiva del món escolar en la promoció de l'esport a través de la construcció d'instal·lacions i la formació d'equips esportius. L'interès dels centres educatius cap a l'esport escolar va ser impulsat, fonamentalment, per la idea que calia difondre l'esport entre els infants, perquè al nostre país es vivia en els anys de «l'esport per a tothom», en què hi havia una demanda social d'instal·lacions per a la pràctica esportiva i els alumnes de les escoles no en podien quedar al marge.

El 1981, després que la Generalitat de Catalunya assumís les competències en esport, l'Assemblea Comarcal de l'Esport Escolar es va convertir en el Consell Comarcal d'Esports d'Osona, nom que va canviar el 1987 pel de Consell Esportiu d'Osona i que encara conserva en l'actualitat. El 1998 el Patronat Municipal d'Esports va ser reconvertit en Institut Municipal d'Esports, però tot i el canvi de nom i una adaptació estatutària, ha continuat la tasca iniciada pel primer. Aquest entramat institucional, que ha experimentat nombrosos canvis per adaptar la seva estructura a cada moment històric, ha estat la que ha dirigit l'esport escolar a Vic i a la comarca d'Osona. La seva activitat ha arribat a nombrosos alumnes. Com a mostra tenim el fet que el curs 2001-2002 van participar en competicions organitzades pel Consell Esportiu d'Osona 1.257 alumnes de Vic.²¹ Paral·lelament al desenvolupament institucional, l'esport s'ha fet present també als centres educatius dins de l'horari d'educació física, superant d'aquesta manera les restriccions que suposava fer només classes de gimnàstica. En aquest context de canvis dels últims anys, també cal tenir en compte la intervenció en l'àmbit escolar de clubs i altres associacions, que han començat a organitzar escoles i colònies esportives per a infants.

En abordar ja els nostres dies, arribem al final d'aquesta història que, d'una manera concentrada, ha pretès mostrar la relació entre l'esport i l'educació a Vic. Per acabar, només voldria exposar que l'esport s'ha instal·lat preferentment en àmbits de l'educació no formal, perquè no s'ha integrat completament en el sistema educatiu. Aquesta situació de l'esport en l'àmbit educatiu va començar a canviar amb la difusió de l'esport escolar, per fer-se més complexa en l'actualitat. En el cas de Vic, cal destacar l'aparició d'una oferta de formació de professionals de l'esport, amb la incorporació d'estudis esportius superiors a la Universitat de Vic, que en el futur haurien de deixar una empremta important en l'esport a la ciutat i fora d'ella, especialment en el seu vessant educatiu.

Ens trobem, però, només en els inicis d'un capítol de la història de l'esport i l'educació a Vic que encara hem de construir; un capítol en el qual la Universitat de Vic tindrà un paper protagonista. D'alguna manera continuarem la tradició en esport i educació amb què ja compta la ciutat.

Moltes gràcies.

20. Les pistes poliesportives construïdes als centres educatius de Vic són, per ordre cronològic: Escola Industrial 1962, Jaume Balmes 1967, Sagrat Cor 1973, Escorial 1974, Santa Caterina 1974, Salarich 1974-75, Sant Miquel dels Sants (privada) 1975, Montseny 1977, Seminari 1977, Guillem de Montrodon 1980, Jaume Callís 1982. Al Pare Coll s'utilitzava un pati encimentat. Dades extretes del Patronat Municipal d'Esports, «Enquestes sobre instal·lacions esportives i entitats (Guia de l'esport 1983)».

21. Informació extreta del Consell Esportiu d'Osona.